

Νέος Παιδαγωγός

online

Το δικτυακό περιοδικό για τον παιδαγωγό του σήμερα.

2020–2021: Εικόνες από ελληνικά σχολεία
Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Αθηνών
(Π.Σ.Π.Α). Σκουφά 43 και Λυκαβηττού γωνία

Διαδικτυακή έκδοση

<http://neospaidagogos.online>

22ο Τεύχος, Ιανουάριος 2021

I.S.S.N.: 2241–6781

ARINELA
KOCIKO

ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ:

Είναι το δικτυακό περιοδικό για τον παιδαγωγό του σήμερα

ΣΤΟΧΟΙ:

Η δημοσιοποίηση, η έρευνα, η ανάπτυξη θεμάτων που σχετίζονται με τις ανάγκες του νέου παιδαγωγού.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΚΔΟΣΗΣ:

Στόχος η έκδοση 4 τευχών το ακαδημαϊκό έτος.

Η έκδοση θα καθυστερεί ωστόσο σχηματιστεί τεύχος με ικανοποιητική ύλη, διασπαρμένη σε πολλές θεματικές περιοχές του.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ:

Η δημοσίευση γίνεται μετά από διαδικασία κρίσης. Ο κατάλογος των Κριτών είναι αναρτημένος στο δικτυακό τόπο του περιοδικού, στη διεύθυνση:

<http://neospaidagogos.online/committees.html>

ΑΡΧΕΙΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΤΕΥΧΩΝ:

Τα προηγούμενα τεύχη διατίθενται ελεύθερα για download από το δικτυακό τόπο:

<http://neospaidagogos.online/archives.html>

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ & ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΡΙΤΩΝ

<http://neospaidagogos.online/committees.html>

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αμανατίδης Νικόλαος, Γούσιας Φώτιος, Καμπούρμαλη Ιωάννα, Μαρκαντώνης Χρήστος, Μαστρογιάννης Αλέξιος, Μουλά Ευαγγελία, Παντίδου Γεωργία, Ρεντίφης Γεράσιμος, Σαρρής Δημήτριος, Φελούκα Βασιλική, Φρέντζου Μαίρη, Χαλκιοπούλου Παρασκευή

Επικοινωνία

e-Mail: periodiko@neospaidagogos.online

Ιστοσελίδα: <http://neospaidagogos.online>

Εξώφυλλο:

Arinela Kociko, <http://www.arinela.com>

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αλευριάδου Αναστασία, Αν. Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, με γνωστικό αντικείμενο: Ειδική Παιδαγωγική: Μάθηση και Ψυχοκινητική Ανάπτυξη (Διδάκτορας Ψυχολογίας Α.Π.Θ)

Αναστασόπουλος Γεώργιος, Καθηγητής Ιατρικής Σχολής στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Ανδρεοπούλου Ζαχαρούλα, Επίκουρη Καθηγήτρια Εργ. Δασικής Πληροφορικής, στο Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Αντωνίου Παναγιώτης, Καθηγητής στο Δ.Π.Θ, με γνωστικό αντικείμενο Νέες Τεχνολογίες στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό

Αντωνίου Σταμάτης Αλέξανδρος, Αναπληρωτής Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε.- ΕΚΠΑ / Ψυχολογία ΑΜΕΑ-Οργανωσιακή Ψυχολογία

Αντωνίου Φαίη, Επίκουρη Καθηγήτρια στο ΦΠΨ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Μ.Δ.Ε. Ειδικής Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας Κατεύθυνση Ειδικής Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης/ΕΚΠΑ, Dr of Philosophy (PhD) με τίτλο «Improving Reading Comprehension in Students with Special Educational Needs» («Ενίσχυση της Αναγνωστικής Κατανόησης Μαθητών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες») («Magna cum laude»), Τμήμα Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, Johann Wolfgang Goethe-University of Frankfurt

Αντωνίου-Κρητικού Ιωάννα, Διδάκτορας Γλωσσολογίας, Ερευνήτρια Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας, Ερευνήτρια Α΄ Βαθμίδας του Ινστιτούτου Επεξεργασίας του Λόγου - Ε.Κ. «Αθηνά»

Αρβανιτογεώργιος Ανδρέας, Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Πατρών

Αυγερινός Ανδρέας, Καθηγητής στο Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού, του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Βαβουγιός Διονύσης, Καθηγητής ΠΤΕΑ-Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (Φυσική και η Διδακτική της)

Βαγγελάτος Αριστείδης, Δρ. Μηχανικός Η/Υ και Πληροφορικής, ΙΤΥΕ «Διόφαντος»

Βεντικός Νικόλαος, Επίκουρος Καθηγητής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Βερναδάκης Νίκος, Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής Αθλητισμού, του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (διδασκτικό αντικείμενο: Εφαρμογές Τ.Π.Ε. στη Φυσική Αγωγή)

Βρανά Βασιλική, Επίκουρη Καθηγήτρια στο τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του Τ.Ε.Ι. Σερρών

Γκασούκα Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια του Τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής & Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Γκούσκος Δημήτρης, Επίκ. Καθηγητής Ψηφιακής Επικοινωνίας

Δάρρα Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αιγαίου

Δεληγιάνης Ιωάννης, Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Τεχνών, Ήχου & Εικόνας του Ιόνιου Πανεπιστημίου

Δελιμάρης Ιωάννης, Μ.Δ.Ε. Κλινικής Χημείας ΕΚΠΑ, Διδάκτορας Ιατρικής ΕΚΠΑ, Μεταδιδάκτορας ΠΤΠΕ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Μονάδα Βιολογίας (2008-2012). Γνωστικό αντικείμενο: Βιολογία ανθρώπου και διατροφική εκπαίδευση Εξωτερικός Μεταδιδακτορικός Συνεργάτης ΠΤΠΕ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Μονάδα Βιολογίας: Πρόγραμμα «Θαλής» mBio-RF project

Ζάχος Δημήτριος, Επίκουρος Καθηγητής Παιδαγωγικής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Α.Π.Θ.

Ζέρβα Μαρία, Καθ. Εφαρμογών Τ.Ε.Ι.-Α (Προσχολική Αγωγή)

Θεολόγου Κωνσταντίνος, Επίκουρος Καθηγητής Ιστορίας και Φιλοσοφίας του Πολιτισμού, στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Καλεράντε Ευαγγελία, Επίκουρη Καθηγήτρια Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου της Δυτικής Μακεδονίας

Καλογιαννάκης Μιχαήλ, Επίκουρος Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης

Κατσαδώρος Γεώργιος, Επίκουρος Καθηγητής Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Κέκκερης Γεράσιμος, Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, γνωστικό αντικείμενο: Πληροφορική με έμφαση στην εφαρμογή των Πολυμέσων στην Αισθητική Αγωγή

Κλαδάκη Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Κλωνάρη Αικατερίνη, Αν. Καθηγήτρια, Τμ. Γεωγραφίας, Παν. Αιγαίου

Κομνηνού Ιωάννα

Επίκουρη Καθηγήτρια – Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας Ε.Κ.Π.Α.

Κουκουνάρας-Λιάγκης Μάριος, Λέκτορας Διδακτικής των Θρησκευτικών στο τμήμα Θεολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, PhD Κοινωνιολογία της Θρησκείας, MA Παιδαγωγικής, Θεολόγος-φιλόλογος

Κουστουράκης Γεράσιμος, Επίκουρος Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Πατρών

Κουτρομάνος Γεώργιος, Επίκουρος Καθηγητής στο ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών (Τ.Π.Ε. στην Εκπαίδευση)

Κώστας Απόστολος, Μέλος Ε.ΔΙ.Π. , Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, B.Eng., M.Sc., Ph.D.,

Κωτσαλίδου Δόξα, Ε.ΔΙ.Π. Παιδαγωγικής Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Λενακάκης Αντώνιος, Επίκουρος Καθηγητής Θεατρικής Τέχνης και Αγωγής στο Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης της Παιδαγωγικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Μαρκάτος Νικόλαος, Ομότιμος Καθηγητής, τέως Πρύτανης Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Μητροπούλου Βασιλική, Καθηγήτρια στο Τμήμα Θεολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Εργαστήριο Παιδαγωγικής)

Μπάρος Βασίλειος, Καθηγητής Παιδαγωγικής με έμφαση Συγκριτική Εκπαιδευτική Έρευνα, Πανεπιστημίου Augsburg, Σχολή Φιλοσοφίας και Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Augsburg

Μπίνος Παρασκευάς, Επιστημονικός Συνεργάτης, Τμήμα Λογοθεραπείας, Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Επιστημονικός Συνεργάτης, Τμήμα Λογοθεραπείας, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Μπράτιτσης Θαρρενός, Επίκουρος Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Μωραΐτης Κωνσταντίνος, Καθηγητής Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Νικολάου Ελένη, Επίκουρη Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕΣ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ντίνας Κωνσταντίνος, Καθηγητής Γλωσσολογίας, Ελληνικής γλώσσας και Διδακτικής της στο Π.Τ.Ν. του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Διδάκτορας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Οικονομάκου Μαριάνθη, D.E.A. De Linguistique generale et appliquee / Paris V-Sorbonne, Διδάκτορας γλωσσολογίας του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Διδάσκουσα βάσει του Π.Δ. 407/80 στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Οικονομίδης Βασίλειος, Επίκουρος Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης

Παναγιωτακόπουλος Χρήστος, Αναπληρωτής Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Πατρών

Πανούσης Ιωάννης, Καθηγητής στο Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Παπαβλασόπουλος Σώζων, Επίκουρος Καθηγητής του Ιονίου Πανεπιστημίου

Παπαδόπουλος Ισαάκ, As. Lecturer στο University of East London & Metropolitan College

Παπαδόπουλος Ιωάννης, Επίκουρος Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, M.Sc. Πληροφοριακά Συστήματα (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας), Phd Διδακτική Μαθηματικών (Πανεπιστήμιο Πατρών)

Παπαδοπούλου Βασιλική, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Παπαϊωάννου Γεώργιος, Δ.Ε.Π. (Επικ. Καθηγητής Ιονίου Πανεπιστημίου με γνωστικό αντικείμενο Μουσειολογία - Σύνθεση και Αξιοποίηση Μουσειακών Χώρων με χρήση Ψηφιακής Τεχνολογίας)

Παρπαρούση Γεωργία, Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό (ΕΕΔΙΠ-Ι) – Μουσικής, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Διδάκτορας Κοινωνιολογίας

Πεπές Ευάγγελος, Master A.Π.Θ., MTh by Research University of Edinburgh, PhD A.Π.Θ., Post Doc Π.Τ.Δ.Ε. Ε.Κ.Π.Α. (σε εξέλιξη) Ερευνητής στο Centre for the Study of World Christianity του University of Edinburgh, Επιστημονικός συνεργάτης Εργαστηρίου Παιδαγωγικής - Χριστιανικής Παιδαγωγικής του Α.Π.Θ.

Πολάτογλου Χαρίτων, Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Τμήμα Φυσικής

Ράγκου Πολυξένη, Επίκουρη Καθηγήτρια Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στη Σχολή Γεωπονίας, Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Ροφούζου Αιμιλία, Επίκουρη Καθηγήτρια Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων

Σαρρής Δημήτριος, Επίκουρος Καθηγητής Ειδικής Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σαρρής Κ. Δημήτριος

Διδάσκων Τμήματος Μουσικών Σπουδών Ιονίου Πανεπιστημίου, Υπεύθυνος Εργαστηρίου Βιωματικής Εκπαίδευσης Διεύθυνσης Π.Ε. Μεσσηνίας.

Σοφός Αλιβίζος, Καθηγητής, Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αιγαίου, Διευθνήτης ΜΠΣ «Επιστήμες της Αγωγής - Εκπαίδευση με χρήση Νέων τεχνολογιών», Συνυπεύθυνος εργαστηρίου «Ψυχολογίας, Παιδαγωγικών Ερευνών και Μέσων στην εκπαίδευση», Πρόεδρος ΕΠ.Ε.Σ. Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων Ρόδου Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Σπύρτου Άννα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης/Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (Φυσικός)

Σταύρου Λάμπρος, Καθηγητής Κλινικής Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Dr Πανεπιστημίου Σορβόνης

Στέφος Ευστάθιος, Διδάσκων στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αιγαίου, Διδάκτορας του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αιγαίου (Διδασκαλία Στατιστικής με χρήση Νέων Τεχνολογιών), M.Sc. στον Περιβαλλοντικό Σχεδιασμό Έργων Υποδομής ΕΑΠ

Στογιαννίδης Αθανάσιος, Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Γνωστικό Αντικείμενο: "Σχολική Παιδαγωγική και Διδακτική Μεθοδολογία του Μαθήματος των Θρησκευτικών"

Συλαίου Στέλλα, Συνεργαζόμενο εκπαιδευτικό προσωπικό, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, M.Sc. in Archaeological Computing (Παν/μιο Southampton, Αγγλία), M.Δ.Ε. στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.Α.Π.), M.A. στη Μουσειολογία (Α.Π.Θ.), Διδάκτορας Α.Π.Θ. (Προστασία, Συντήρηση και Αποκατάσταση Μνημείων Πολιτισμού)

Σφυρόερα Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Παιδαγωγικής της Διδακτικής Πράξης στο Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία (Τ.Ε.Α.Π.Η.) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Διδάκτορας Επιστημών της Αγωγής Πανεπιστημίου ParisV- René Descartes

Ταμπάκη Σαπφώ, Αρχαιολόγος, Διδάκτορας ΕΚΠΑ, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πολιτιστική Κληρονομιά, Τομέας Αισθητικής Παιδείας, ΤΕΠΑΕ/ΑΠΘ

Τζακώστα Μαρίνα, Επίκουρη Καθηγήτρια Γλωσσικής Ανάπτυξης και Αγωγής του Παιδιού της Προσχολικής Ηλικίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης

Τουρτούρας Χρήστος, Επίκουρος Καθηγητής Παιδαγωγικής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Τσαμαδιάς Κωνσταντίνος, Ομότιμος Καθηγητής του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, Οικονομική Αξιολόγηση Επενδύσεων και Πολιτικών στην Εκπαίδευση, τη Διά Βίου Μάθηση και την Έρευνα

Τσιάτσος Θρασύβουλος, Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Πληροφορικής, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Τσιλίκα Κυριακή, Επίκουρη Καθηγήτρια στο γνωστικό αντικείμενο «Υπολογιστικές Μέθοδοι στην Οικονομική», στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τσιτσανούδη – Μαλλίδη Νικολέττα, Επίκουρη Καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Τσολακίδης Κώστας, Ομότιμος Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, με αντικείμενο την Πληροφορική και τις Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση

Φίστα Ευαγγελία, Λέκτορας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Γνωστικό αντικείμενο: Παιδαγωγική και Υπολογιστική Γλωσσολογία

Φλώρος Ανδρέας, Αναπληρωτής Καθηγητής Ιονίου Πανεπιστημίου

Φούκας Βασίλειος, Επίκουρος Καθηγητής Α.Π.Θ.

Φραγκούλης Ιωσήφ, Αν. Καθηγητής Παιδαγωγικής Παιδαγωγικό Τμήμα ΑΣΠΑΙΤΕ

Φωκίδης Εμμανουήλ, Επίκουρος Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Φωτοπούλου Βασιλική, Ε.Δ.Ι.Π., Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η. Πανεπιστημίου Πατρών

Χοντολίδου Ελένη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τομέας Παιδαγωγικής Φιλοσοφική Σχολή Α.Π.Θ.

Νέα Ελληνική Γλώσσα: Εκφραστική ορθότητα και υφολογικές επιλογές στην παραγωγή λόγου

Δρ Ελευθέριος Βέτσιος

PhD, MSc, M.Ed Οργανωτικός Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου του 1ου ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κ. Μακεδονίας κλ. Π.Ε.02

Περίληψη

Η παραγωγή λόγου βρίσκεται στις βασικές σχολικές δεξιότητες και αποτελεί στόχο που διατρέχει το αναλυτικό πρόγραμμα σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Πράγματι, η σημασία της κατάκτησης των δεξιοτήτων της γραφής για την περαιτέρω ακαδημαϊκή αλλά και γενικότερα την κοινωνική εξέλιξη του ατόμου είναι αναμφισβήτητη. Αφενός ο γραπτός λόγος, ως μέσο έκθεσης γνώσεων, χρησιμοποιείται ευρέως – ειδικότερα στο χώρο της εκπαίδευσης – σε διαδικασίες αξιολόγησης και αφετέρου αποτελεί, στο ευρύτερο φάσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας και αλληλεπίδρασης, μέσο αυτοέκφρασης και επικοινωνίας. Πολλοί μαθητές, όμως, έχουν βασικές ελλείψεις στην παραγωγή λόγου, κάνουν ορθογραφικά, συντακτικά και γραμματικά λάθη και τα κείμενα τους δεν έχουν συνοχή και ειρμό. Από αυτά τα γραπτά κείμενα φαίνεται αρκετά γενικευμένο το πρόβλημα της γλωσσικής κατάρτισης των μαθητών. Για τον ίδιο ίσως λόγο και η βαθμολογία τους και στη Νεοελληνική Γλώσσα είναι γενικά χαμηλή και με αποκλίσεις στις Πανελλαδικές εξετάσεις. Η παρέμβαση, επομένως, με στόχο την αποκατάσταση, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, των δυσκολιών στον τομέα της γραφής, θεωρείται ζήτημα μείζονος σημασίας και πρόκληση για τους φορείς της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Λέξεις-Κλειδιά: Νέα Ελληνική Γλώσσα, παραγωγή λόγου, έκφραση, ύφος

Εισαγωγή

Η διδασκαλία του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας αναμφισβήτητα αποτελεί έναν από τους κεντρικούς πυλώνες του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Πρωταρχικός στόχος του είναι να μάθουν οι μαθητές τις βασικές δομές (συντακτικές, γραμματικές, μορφολογικές) της Κοινής Νεοελληνικής και να αποκτήσουν την απαραίτητη γνωσιολογική σκευή, ώστε να μετουσιώσουν το εγγενές χάρισμα του λόγου σε μία επικοινωνιακά συγκροτημένη και λυσιτελή ομιλία. Ένας δεύτερος, όχι πάντως λιγότερο σημαντικός, στόχος του μαθήματος είναι η γνωριμία των μαθητών με τα σπουδαιότερα είδη της (νεο)ελληνικής γραμματείας με τη θεωρητική παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών τους και την πρακτική εφαρμογή των μαθητών πάνω σε θέματα σύνταξής τους (Γιαννακόπουλος & Χριστόπουλος, 2002).

Οι πρόσφατες αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας (ειδικά όσον αφορά τις λυκειακές τάξεις) είχαν αντίκτυπο στην ύλη και τη φιλοσοφία διδασκαλίας αρκετών μαθημάτων, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνεται και το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας. Όπως όμως κατέστη προφανές στους περισσότερους φιλόλογους και μαθητές, οι νέες απαιτήσεις στον τρόπο διδασκαλίας και αξιολόγησης του μαθήματος δεν

καλύπτονταν επαρκώς από τα υπάρχοντα σχολικά εγχειρίδια. Η καινούργια τυπολογία που ορίζει το Υπουργείο Παιδείας στο επίπεδο της παραγωγής λόγου (αλλά και στο επίπεδο της κατανόησης κειμένου) περιέχει κεφάλαια που αποτελούν - σε πολλές περιπτώσεις - terra incognita για τους διδασκομένους, αλλά ενίοτε και για τους διδάσκοντες. Οι ελλείψεις αυτές έγιναν εντονότερες από τις νέες προδιαγραφές που θέτει το Υπουργείο Παιδείας στις Πανελλαδικές Εξετάσεις στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, κατά τις οποίες οι μαθητές καλούνται να διατυπώσουν τις απόψεις τους όχι πλέον στις περιβόητες «Εκθέσεις Ιδεών», αλλά σε ένα κείμενο που θα αναπτύσσεται σε προκαθορισμένη επικοινωνιακή περίσταση και θα εξυπηρετεί συγκεκριμένους επικοινωνιακούς σκοπούς. Η παρούσα η εργασία επικεντρώνεται στο επίμαχο και πολυσυζητημένο πεδίο της «παραγωγής λόγου», και ειδικότερα στις εκφραστικές και υφολογικές αδυναμίες που παρουσιάζουν τα γραπτά ενός ικανού αριθμού μαθητών.

Με τον όρο «παραγωγή λόγου» δηλώνεται ο σχεδιασμός (σύνταξη) και η συγγραφή ενός κειμένου, στο οποίο καταγράφονται οι θέσεις, τα επιχειρήματα, τα τεκμήρια και οι εν γένει σκέψεις και λογισμοί ενός μαθητή αναφορικά με συγκεκριμένο θέμα (ο όρος «παραγωγή λόγου» έχει αντικαταστήσει τους παλαιότερα χρησιμοποιούμενους όρους «έκθεση ιδεών» ή «έκθεση σκέψεων»). Η παραγωγή λόγου αποτελεί πλέον το τέταρτο σκέλος του κριτηρίου αξιολόγησης, δηλαδή της γραπτής εξέτασης στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας για τις τάξεις του Γενικού Λυκείου. Τα αιτούμενα της παραγωγής λόγου βρίσκονται πάντοτε σε άμεση συνάφεια ή ακόμη και εξάρτηση (νοηματική ή πραγματολογική) με το πρώτο σκέλος του κριτηρίου, αξιολόγησης, τα κείμενα αναφοράς, που συχνά παρέχουν στους μαθητές το απαραίτητο γνωστικό ή εννοιολογικό υπόβαθρο, προκειμένου να αναπτύξουν εν συνεχεία τις θέσεις και την επιχειρηματολογία τους.

Ένα κύριο χαρακτηριστικό της παραγωγής λόγου στη Νέα Ελληνική Γλώσσα είναι η αδυναμία πολλών μαθητών να εκφράσουν τις ιδέες τους με ακρίβεια, σαφήνεια, ορθότητα και ευπρέπεια. Κατανοούμε φυσικά ότι είναι δύσκολο για αρκετούς μαθητές να εκφραστούν σωστά, καθώς βρίσκονται ακόμη στο στάδιο της διαμόρφωσης του λόγου τους, στόχος που απαιτεί πολύ χρόνο, συνεχή προσπάθεια και υπομονετική άσκηση, για να κατακτηθεί. Γι' αυτό ο μαθητής, που έρχεται να παραστήσει τη σκέψη του με τη γραφή για να μεστώσει τη γλώσσα του, πρέπει να πλουτίσει πρώτα τον εσωτερικό του κόσμο, να γεμίσει από βιώματα, παραστάσεις και κρίσεις, να μελετήσει βιβλία ποιότητας, να συζητήσει πρόθυμα και ελεύθερα με ανθρώπους κάθε ηλικίας, να ασκείται στο συνεχή προφορικό λόγο και στο διάλογο. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι το γραπτό είναι η «σάρκωση» των ιδεών, η «βιτρίνα» της σκέψης μας, μέσα στο οποίο ο αναγνώστης βλέπει να «εκτίθενται» οι ιδέες μας. Γι' αυτό άλλωστε μιλάμε για «παραγωγή λόγου», ένα κείμενο, δηλαδή, όπου «δοκιμάζονται» δυο πράγματα: ο στοχασμός μας πάνω στο θέμα και η σωστή μετάδοση του στον αναγνώστη (Αναγνωσταράς, 1986; Μάνδαλος, 1987).

Αξιολόγηση της Γλώσσας στην παραγωγή λόγου

Ως προς την παράμετρο της γλώσσας κατά την αξιολόγηση, η προσοχή στρέφεται προς δύο γενικές κατευθύνσεις. Από τη μία πλευρά, στην ορθότητα κατά τη γλωσσική χρήση σε μορφοσυντακτικό και σημασιολογικό επίπεδο, δηλαδή στα εκφραστικά, συντακτικά, ορθογραφικά λάθη, τα λάθη στη στίξη, αλλά και τις λανθασμένες επιλογές λέξεων και τις φράσεις που δεν είναι κατανοητές ή σαφείς. Από την άλλη πλευρά, βασική παράμετρο κατά τη βαθμολόγηση της γλωσσικής ικανότητας αποτελεί και η ποιότητά της. Η ποιότητα της γλωσσικής εκφοράς έχει να κάνει με το είδος και το εύρος του λεξιλογίου, όπως η ακρίβεια στον λόγο, η εκφραστική άνεση και η επιλογή του κατάλληλου λεξιλογίου, ώστε το μήνυμα να μεταδοθεί γλωσσικά χωρίς απώλειες στον αποδέκτη (Bratcher & Ryan, 2004; Αδαμόπουλος, 2020).

Όλα τα παραπάνω στοιχεία που αφορούν την ορθότητα και ποιότητα της γλωσσικής έκφρασης σχετίζονται και με το ύφος του μαθητή που γράφει. Το ύφος είναι ο ιδιαίτερος, προσωπικός, τρόπος με τον οποίο συλλαμβάνουμε, συνθέτουμε και εκφράζουμε τις ιδέες μας. Η «ύφανση», θα λέγαμε, σκέψης και λόγου (ύφος: από το ρήμα υφαίνω). Πολλοί μαθητές δέχονται παρατηρήσεις για σφάλματα στο ύφος τους, χωρίς ίσως να καταλαβαίνουν την ακριβή σημασία του όρου ούτε μπορούν ν' αναγνωρίσουν τα στοιχεία που συνθέτουν το προσωπικό τους ύφος και να καλλιεργήσουν τις αρετές του. Έτσι καταφεύγουν στη δουλική μίμηση άλλων συγγραφέων αποκολλώντας από τα έργα τους εκφραστικούς τρόπους που τους χρησιμοποιούν χωρίς αφομοίωση και επομένως χωρίς επιτυχία.

Το ύφος στον γραπτό λόγο έχει να κάνει, σε γενικές γραμμές, με εκείνα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που προσδίδουν μία ιδιαιτερότητα στο γράψιμο, προκειμένου αυτό να ξεχωρίζει από το στιλ άλλων. Το προσωπικό ύφος συμπορεύεται με τη δημιουργικότητα, την αυθεντικότητα, τη ζωντάνια και την πρωτοτυπία και, αντίστοιχα, στιγματίζεται αρνητικά η χρήση των εκφραστικών κοινοτυπιών, των λεγόμενων εκφραστικών κλισέ, που παραπέμπουν σε ξύλινο λόγο. Διακριτικό γνώρισμα της ύπαρξης προσωπικού στιλ γραφής αποτελεί η αυτοπεποίθηση, η αίσθηση ελέγχου της γλώσσας σε βαθμό που να αποτολμώνται ακόμη και αυτοσχεδιασμοί στη γλώσσα, με πρωτότυπους συνδυασμούς λέξεων ή η επιλογή ιδιαίτερου λεξιλογίου (Αδαμόπουλος, 2020).

Επισημάνσεις στη γλωσσική έκφραση

Στο παρόν κεφάλαιο θα προσπαθήσω να φωτίσω κάποια πεδία που σχετίζονται με γλωσσικές αδυναμίες των μαθητών, απόσταγμα εμπειριών μέσα από την πολύχρονη ενασχόληση μου με τη διόρθωση μαθητικών γραπτών της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στις σχολικές αίθουσες, αλλά και στα βαθμολογικά κέντρα των πανελλαδικών εξετάσεων

Εκφραστική ανακρίβεια

Είναι συχνή αδυναμία των μαθητών. Χρησιμοποιούν λέξεις, χωρίς να γνωρίζουν καλά την ακριβή σημασία τους. Δεν προσέχουν την πληρότητα και τη λογική ορθότητα του λόγου τους. Λόγου χάρη γράφει ένα μαθητής: «οι *απεργίες των μη εργαζομένων...*». Κάνουν άστοχες μεταφορές ή παρομοιώσεις που παραπλανούν τον αναγνώστη. Μερικοί δημιουργούν λέξεις που δεν υπάρχουν στη νέα ελληνική (π.χ. «*υπερανάπτυκτες*» χώρες, προφανώς κατά το «*υπανάπτυκτες*») ή χρησιμοποιούν πολλές ξενικής προέλευσης λέξεις, ενώ υπάρχουν εύστοχες ελληνικές.

Άλλοι οδηγούνται στη φλυαρία και στο λογοτεχνισμό. Πολλοί πάλι χαρακτηρίζονται για την εκφραστική τους δυσκαμψία και τις κουραστικές επαναλήψεις λέξεων ή νοημάτων (λόγου χάρη κάνουν συχνά συμπεράσματα με τη φράση: «*Έτσι λοιπόν...*» ή περνούν από τον έναν τομέα στον άλλο με τον ίδιο τρόπο: «*Επίσης...*», «*Εκτός αυτών...*» ή παραγεμίζουν τη φράση με περιττό φόρτο: «*Στη σύγχρονη εποχή μας που ζούμε,...*»). Οφείλουμε να κάνουμε σωστή επιλογή των λέξεων και να δίνουμε σ' αυτές την κατάλληλη πλοκή, ώστε ν' αποδίδουν στον αναγνώστη νόημα ίδιο μ' αυτό που θέλουμε να εκφράσουμε.

Ασάφεια

Η αοριστία και το σκοτεινό ύφος γεμίζουν με αμφιβολία τον αναγνώστη/βαθμολογητή. Για τις ασάφειες δυσφορεί ιδιαίτερα ο βαθμολογητής και μερικές φορές εκνευρίζεται. Γιατί αυτός, τις ώρες που βαθμολογεί, διαβάζει πολλά γραπτά και φυσικό είναι να έχει κουραστεί. Αν τώρα σε κάποια παράγραφο μας είναι ασαφές το νόημα, με την πρώτη ανάγνωση αναρωτιέται αν το γραπτό έχει ασάφεια ή αν φταίει η πνευματική του κόπωση. Αναγκάζεται λοιπόν, για να μη μας αδικήσει, να ξαναδιαβάσει την ασαφή περίοδο· έτσι όμως διακόπτεται ο ειρμός των σκέψεων του σχετικά με την επιχειρηματολογία μας και χάνει τη συνέχεια της η ανάγνωση του γραπτού. Αυτές οι αναστολές κοστίζουν βαθμολογικά. Αντίθετα, η σαφήνεια διευκολύνει το βαθμολογητή να διαμορφώσει σωστή και δίκαιη γνώμη (και βαθμολογικά συμφέρουσα για τον μαθητή).

Η «ασάφεια» προκαλείται από την «εκφραστική ανακρίβεια»· υπάρχουν όμως και άλλες αιτίες: Τα γραμματικά, τα συντακτικά λάθη και η έλλειψη παραγράφων· επίσης ο μακροπερίοδος λόγος, όταν μάλιστα δεν υπάρχει σωστή στίξη, ταλαιπωρεί τον αναγνώστη· διασπά και χαλαρώνει την προσοχή του και κάνει δύσκολη, ακόμη και αδύνατη, την άμεση και άνετη κατανόηση του κειμένου.

Ο λόγος μας πρέπει να έχει καθαρότητα νοημάτων, που εξυπηρετείται με την κυριολεξία και την ποικιλία των εκφράσεων (το «λογικό λεκτικό και εκφραστικό πλούτο»), για να παρουσιάζονται με διαύγεια όλες οι αποχρώσεις των συλλογισμών μας. Ο Antoine Albalat (1955) αναφέρει χαρακτηριστικά: «*Η έλλειψη σαφήνειας είναι το γενικό ελάττωμα εκείνων που αρχίζουν να γράφουν χωρίς να πάρουν τεχνικές κατευθύνσεις και χωρίς να 'χουν κανενός είδους επίβλεψη. Τα τρία τέταρτα των συγγραφέων μένουν*

ικανοποιημένα από μια μορφή που τη νομίζουν οριστική και που όμως οι ίδιοι νιώθουν την ανάγκη της διόρθωσης σαν προσέξουν λίγο την ανάγνωση».

Ακαμψία έκφρασης - μονοτονία

Από την «παραγωγή λόγου» λείπουν η ποιότητα και η ποικιλία των εκφραστικών μέσων. Δεν εννοούμε βέβαια τις πομπώδεις εκφράσεις, το ρητορικό στόμφο, τις λογοτεχνικές απόπειρες και τους λεκτικούς ακροβατισμούς. Όλα αυτά είναι ελαττώματα. Κυρίως αναφερόμαστε στην ξηρότητα που παρουσιάζουν πολλά γραπτά. Δεν έχουν τη ζωντάνια εκείνη που θα συγκινήσει τον αναγνώστη και θα κρατήσει αμείωτο το ενδιαφέρον του ως το τέλος. Ορισμένοι μεταχειρίζονται ξενικές φράσεις και συντάξεις ή πολύ λαϊκές λέξεις, της «αργκό», χωρίς να πετυχαίνουν την αμεσότητα που επιζητούν. Χάνεται έτσι η γλωσσική ομοιογένεια του γραπτού. Ένας μαθητής έγραφε: «Έτσι την παθαίνουν όσοι σνομπάρουν την παράδοση» και κάποιος άλλος: «Χωρίς ελευθερία η ζωή είναι... δράμα!».

Οι επαναλήψεις λέξεων ή φράσεων λειτουργούν και σαν αίτια μονοτονίας του λόγου. Βέβαια, ορισμένες φορές χρησιμοποιούμε τις επαναλήψεις για έμφαση· αυτές όχι μόνο δε βλάπτουν, αλλά ζωηρεύουν το ύφος μας. Άλλες αυτές όμως και άλλες εκείνες που οφείλονται στην έλλειψη ποικίλων εκφραστικών μέσων.

Μονοτονία προκαλεί και η απουσία ευλύγιστης συντακτικής πλοκής, δηλαδή η σωστή εναλλαγή παρατακτικής και υποτακτικής σύνδεσης των προτάσεων. Πολλοί συσσωρεύουν κύριες προτάσεις με παρατακτική σύνδεση, χωρίς να διασαφηνίζεται το περιεχόμενό τους με τις αποχρώσεις (αιτία, χρόνος, σκοπός κτλ.) που παρέχουν οι δευτερεύουσες· ή, αντίθετα, συνδέουν αλλεπάλληλες δευτερεύουσες με αποτέλεσμα να χάνει τη συνοχή ο λόγος τους. Ο μακροπερίοδος λόγος, επίσης, οδηγεί στη μονοτονία, γιατί επηρεάζει το ύφος του λόγου. Όμως και οι πολύ μικρές προτάσεις κατακερματίζουν το λόγο και δείχνουν εκφραστική ακαμψία. Χρειάζεται συμμετρία: ούτε πολύ μεγάλες περιόδους ούτε πολύ μικρές.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της μονοτονίας πολλών γραπτών είναι ο στερεότυπος τρόπος με τον οποίο αρχίζουν, συντάσσονται και τελειώνουν οι περίοδοι. Είναι απαραίτητη η ποικιλία ανάλογα με το περιεχόμενό τους. Αλλού, λόγου χάρη, θα τονίσουμε πιο πολύ την αιτία, γι' αυτό και θ' αρχίσουμε την περίοδο με την αιτιολογική πρόταση· αλλού θα ξεκινήσουμε με την τελική, αν μας ενδιαφέρει να προβάλλουμε το σκοπό, κτλ. Το ίδιο κάνουμε και με τους κύριους όρους της πρότασης (υποκείμενο - ρήμα - αντικείμενο). Έτσι, και ζωηρότητα θ' αποκτήσει το ύφος μας και τα νοήματα θα υπηρετήσουν καλύτερα την απόδειξη του θέματος.

Τέλος, η μονοτονία οφείλεται και στους πλατειασμούς και στις απεραντολογίες, όταν μάλιστα δεν είναι παρά περιστροφές σε θέματα που έχουν ήδη αναπτυχθεί. Παρόμοιο αποτέλεσμα φέρνει και η επιμονή ορισμένων να πλημμυρίζουν το κείμενο με πολλές παρομοιώσεις και περιττά επίθετα, που όχι μόνο δεν προσθέτουν καμιά καινούρια νοηματική απόχρωση, αλλά πιο πολύ προκαλούν δυσφορία στον αναγνώστη.

Οφείλουμε να γράφουμε αυθόρμητα. Δεν εννοούμε την επιπόλαιη συνειρμική γραφή (χωρίς λογική συνέπεια), αλλά την αποφυγή της επιτήδευσης, της λεξιθηρίας για ανώφελο εντυπωσιασμό. Να γράφουμε με απλότητα και ειλικρίνεια, με παραστατικότητα και αμεσότητα. Ο στρωτός λόγος, με την ομοιομορφία και τη λιτότητά του, δείχνει ότι η σκέψη μας λειτουργεί αβίαστα και οργανωμένα' φανερώνει επίσης ότι και εμείς οι ίδιοι είμαστε σίγουροι για την ορθότητα της επιχειρηματολογίας μας.

Μακροπερίοδος λόγος

Ο μακροπερίοδος λόγος χρησιμοποιείται για ν' αποδώσει σύνθετες συλλογιστικές πορείες και στηρίζεται στη διαδοχική υπόταξη. Με τον μακροπερίοδο λόγο παρουσιάζονται σύνθετες και πολύπλοκες σκέψεις, ξετυλίγεται και αναπτύσσεται η επιχειρηματολογία του συντάκτη του κειμένου. Ο μακροπερίοδος λόγος προσδίδει δυναμικότητα και ένταση στο λόγο και προσδίδει μεστό και σύνθετο ύφος (όταν χρησιμοποιείται σωστά). Για να χρησιμοποιήσει κάποιος τον μακροπερίοδο λόγο πρέπει να κατέχει πολύ καλά τη χρήση της γλώσσας, γιατί αλλιώς παρασύρεται σε συντακτικά λάθη. Μερικές φορές στον μακροπερίοδο λόγο τα νοήματα είναι ασαφή και δυσκολεύεται η διαδικασία ανάγνωσης και πρόσληψης. Χαρακτηριστικά αναφέρω ένα παράδειγμα μακροπερίοδου λόγου με συσσώρευση αναφορικών προτάσεων (κατάχρηση του αναφορικού): *«Ο άνθρωπος φέρνει έμφυτη την αξία του ωραίου, η οποία, όταν πραγματώνεται, δημιουργεί την τέχνη, που τον οδηγεί στη λύτρωση, η οποία συντελείται με την εσωτερίκευση του υλικού των αισθήσεων, το οποίο επεξεργάζεται ψυχοδιανοητικά και το εξωτερικεύει σε έργο που προκαλεί αισθητική συγκίνηση»*. Ας αποφύγουμε στο παράδειγμά μας το μακροπερίοδο λόγο και τις αλλεπάλληλες αναφορικές προτάσεις: *«Ο άνθρωπος φέρνει έμφυτη την αξία του ωραίου, η πραγμάτωση της οποίας δημιουργεί την τέχνη. Έτσι, λυτρώνεται με την εσωτερίκευση του υλικού των αισθήσεων, την ψυχοδιανοητική επεξεργασία του και την εξωτερίκευσή του σε έργο που προκαλεί αισθητική συγκίνηση»*.

Θα καταφέρουμε ν' αποφεύγουμε το μακροπερίοδο λόγο, αν προσπαθούμε η περίοδος ν' αποτελείται συνήθως από μια κύρια πρόταση, μια αναφορική και μια αιτιολογική ή χρονική ή τελική ή άλλη δευτερεύουσα πρόταση. Συνολικά δηλαδή να περιέχει γύρω στις τρεις προτάσεις. Παράδειγμα: *«Η ευθύνη κάθε ανθρώπου απέναντι στην κοινωνία και τον πολιτισμό είναι συνάρτηση των γνώσεων και των δυνατοτήτων που διαθέτει, για να επηρεάζει την κοινωνική και πολιτιστική ζωή»*.

Ασύνδετο σχήμα

Το ασύνδετο σχήμα χρειάζεται, για να κάνουμε πιο ζωηρό το ύφος, ιδιαίτερα όταν παρθένουμε σειρά από δευτερεύουσες ή κύριες προτάσεις. Έτσι αποφεύγουμε την ενοχλητική επανάληψη συνδέσμων (γιατί, επειδή, αλλά, και κ.ά.) ή επιρρηματικών φράσεων (επίσης, ακόμη, παράλληλα, συνάμα, εκτός απ' αυτά κ.ά.).

Παράδειγμα: «Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης χρησιμοποιώντας τη διαφήμιση ασκούν αλλοτριωτική επίδραση στην προσωπικότητα του ανθρώπου: τυποποιούν τη σκέψη του, την εξαναγκάζουν στην παθητική αποδοχή ιδεών, αυξάνουν τη βουλευτική του δεκτικότητα

και τελικά αλώνουν τη βούλησή του». Παρατηρούμε εδώ ότι το σχήμα είναι όχι μόνο «ασύνδετο», αλλά και «κλιμακωτό»: δηλαδή κάθε επόμενη πρόταση προωθεί τη σκέψη μας σ' ένα σοβαρότερο στάδιο αλλοτριωτικής επίδρασης της διαφήμισης, μέχρι να φτάσουμε στο τελικό, την «άλωση της βούλησης του ανθρώπου».

Ορισμένοι μαθητές όμως δε χρησιμοποιούν σωστά το ασύνδετο σχήμα: απεριθωμούν λέξεις (αίτια, αποτελέσματα, χαρακτηριστικά κτλ.) που χωρίζονται με κόμμα και κάνουν μονότονο το λόγο τους. Παράδειγμα: «*Η καλλιέργεια του ανθρωπισμού αποσκοπεί κυρίως στην ανάπτυξη από τον άνθρωπο των ηθικοκοινωνικών αρετών της αγάπης, της πειθαρχίας, της συνεργασίας, της εγκράτειας, του αλληλοσεβασμού, της δικαιοσύνης*».

Έλλειψη ολοκληρωμένης κύριας πρότασης

Για την ασυνταξία αυτή φταίει συνήθως ο μακροπερίοδος λόγος. Ο μαθητής αρχίζει την κύρια πρόταση και ύστερα παρεμβάλλει πολλές δευτερεύουσες με αποτέλεσμα να ξεχνά την ολοκλήρωσή της.

Παράδειγμα: «*Η σύγχρονη κοινωνία, κοινωνία της αφθονίας, όπως χαρακτηρίστηκε, επειδή αναπτύσσει στον άνθρωπο υπερκαταναλωτική νοοτροπία με τη διαφήμιση, η οποία, εκτός από τις πραγματικές, του δημιουργεί και φανταστικές ανάγκες*». Στο παράδειγμά μας η περίοδος ξεκίνησε με την κύρια πρόταση: όμως αυτή σταμάτησε στη λέξη «αφθονίας» και δεν ολοκληρώθηκε έως το τέλος της περιόδου.

Άλλες φορές πάλι δεν υπάρχει κανένα στοιχείο της κύριας πρότασης στην περίοδο παρά μόνο οι δευτερεύουσες. Παράδειγμα: «*Από τη στιγμή που ο νέος θ' ασχοληθεί με τον επαγγελματικό του προσανατολισμό, που είναι η συστηματική και επιστημονικά μεθοδευμένη καθοδήγησή του για την εκλογή επαγγέλματος με προοπτική ν' αξιοποιήσει περισσότερο τα προσόντα του*».

Αλληπάλληλες αλλαγές του υποκειμένου

Οι συχνές αλλαγές του υποκειμένου κουράζουν και δημιουργούν την εντύπωση ότι λείπει η αρμονία στη σύνταξη. Παράδειγμα: «*Ο υλικός πολιτισμός χάρισε στον άνθρωπο ποικίλα αγαθά: μ' αυτά θεραπεύει τις ανάγκες του, αν και πολλές είναι φανταστικές. Όμως δεν τα χρησιμοποιεί πάντα με σύνεση. Έτσι η τεχνική πρόοδος, αντί για ευλογία, θεωρείται από πολλούς κατάρα για τον άνθρωπο, αφού από αφέντης έγινε υπηρέτης των μηχανών, τις οποίες κατασκεύασε το πνεύμα του*».

Ανακόλουθο σχήμα

Ο λόγος αρχίζει με το υποκείμενο σε ονομαστική, αλλά στη συνέχεια μπαίνει σε πλάγια πτώση. Παράδειγμα: «*Ο έφηβος, που βρίσκεται σε μια κρίσιμη περίοδο ιδεολογικών προσανατολισμών και σοβαρών προβληματισμών, τον απασχολεί έντονα η εξάρτησή του από τους μεγαλύτερους*» (αντί: «*Τον έφηβο, που βρίσκεται..., τον απασχολεί...*»). Άλλο ένα παράδειγμα με δυο διαφορετικά υποκείμενα στην ίδια πρόταση: «*Η ανεργία, που είναι μια από τις βαθύτερες πληγές των σύγχρονων κοινωνιών, την επηρεάζει η*

υπερβολική ειδίκευση» (αντί: «*Η ανεργία, που... κοινωνιών, επηρεάζεται από την υπερβολική ειδίκευση*» ή: «*Η υπερβολική ειδίκευση επηρεάζει την ανεργία, που είναι μια από τις βαθύτερες πληγές των σύγχρονων κοινωνιών*»).

Συμπεράσματα

Οι προβληματικές αδυναμίες του μαθητικού γραπτού λόγου έχουν επισημανθεί μέσα στην εκπαιδευτική πράξη και αντιπροσωπεύουν όχι μια ομάδα αδύνατων μαθητών, αλλά την πλειονότητα των μαθητών κατά τη διάρκεια της συγγραφής ενός κειμένου. Η στοιχειοθέτηση αυτή των λαθών είναι ενδεικτική, γιατί όχι μόνο αποτελεί ένα καθρέφτισμα του γραπτού λόγου, αλλά και ένα υπόδειγμα καταγραφής λαθών, ώστε με τη γνώση, την προσοχή και την υπομονή αυτά να εξαλειφθούν.

Γι' αυτό, κάθε μαθητής πρέπει να γνωρίζει ότι δε γράφει για τον εαυτό του, γράφει για κάποιους αναγνώστες και έτσι οφείλει να προσφέρει ό,τι ο ίδιος ζητάει: τη διάφανη, φυσική και λογική έκφραση. Στην προσπάθεια μας αυτή αποφεύγουμε τις γνωστές εκείνες ασθένειες του λόγου, τις κακές επαναλήψεις, τις άχρωμες λέξεις, τις ελλιπείς φράσεις, τις γενικότητες και νεφελώδεις αοριστίες, τις μακροσκελείς αφρόντιστες προτάσεις. Οφείλουμε, όταν γράφουμε, να επιλέγουμε σε κάθε σημείο του λόγου μας τη λέξη ή την έκφραση που είναι η καταλληλότερη για το μήνυμα που θέλουμε να μεταδώσουμε. Όσο πλουσιότερο είναι το γλωσσικό μας αποθεματικό τόσο ευρύτερα είναι τα περιθώρια επιλογών που έχουμε (Χαραλαμπίδης & Χατζησαββίδης, 1997).

Στο μάθημα της Νέας Ελληνικής Γλώσσας η άρθρωση προσωπικού λόγου στο σχολείο εκ μέρους των μαθητών είναι πολύ σημαντική και αποτελεί το σημαντικότερο στοιχείο για την αξιολόγησή τους. Η άρθρωση του λόγου αυτού δεν είναι ζήτημα ταλέντου ή υψηλών ικανοτήτων τις οποίες κάποιοι διαθέτουν και «φέρνουν» στο σχολείο από το σπίτι τους. Είναι αντικείμενο κοπιαστικής και συστηματικής άσκησης. Έτσι, πετύχουμε τη γλωσσική μας ευφορία.

Βιβλιογραφία

- Αδαμόπουλος, Β. (2020). *Η βαθμολόγηση ενός κειμένου στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη.
- Albalat, A. (1955). *Η τέχνη και η τεχνική του λόγου*. Αθήνα.
- Αναγνωσταράς, Δ. (1986). *Κατηγοριακή Ανάλυση της Έκθεσης, Συστηματική Διδασκαλία – Αξιολόγηση*. Τεύχος Β'. Αθήνα.
- Bratcher, Suzanne & Linda Ryan (2004). *Evaluating Children's Writing*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Γιαννακόπουλος, Σ. & Χριστόπουλος, Δ. (2002). *Αλφαβητάρι παραγωγής κειμένων*. Αθήνα.

Μάνδαλος, Θ. (1987). *Έκθεση – Δοκίμιο*. Λάρισα.

Χαραλαμπίδης, Α. & Χατζησαββίδης, Σ. (1997). *Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας: θεωρία και πρακτική εφαρμογή*. Θεσσαλονίκη.